

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»

Кафедра політичних наук і права

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять та організації самостійної і

індивідуальної роботи з навчальної дисципліни

«ЗАРУБІЖНА ПОЛІТИЧНА ДУМКА XX-XXI ст.»

для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальності 052 «Політологія».

Розробник: доктор політичних наук,
професор, професор кафедри політичних
наук і права Наумкіна С. М.

Одеса - 2024

УДК 32(09)(075.8)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 4 від 03 жовтня 2024 року)*

Рецензенти:

Яковлев Д. В. – д. політ. н., проф., декан факультету психології, політології та соціології НУ «Одеська юридична академія»

Гедікова Н. П. – д. політ. н., професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Наумкіна С. М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.» [для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія». Вид-во друге]. Одеса : «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2024. 59 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.» містять навчально-тематичний план практичних занять, завдання до практичних занять, питання для обговорювання, закріплення й перевірки знань здобувачів, питання та завдання для самостійного опрацювання певної частини курсу, творчо-аналітичні завдання, індивідуальні науково-дослідні завдання в обсязі повної структури курсу «Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.» відповідно до програми, а також систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю з поясненнями, список літератури.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
 РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	 6
 РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	 10
Практичне заняття № 1	10
Практичне заняття № 2	13
Практичне заняття № 3	15
Практичне заняття № 4	18
Практичне заняття № 5	21
Практичне заняття № 6	24
Практичне заняття № 7	27
Практичне заняття № 8	30
Практичне заняття № 9	33
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ	 37
 ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ	 43
 СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ	 47
 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	 57

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації укладені відповідно до Освітньо-наукової програми «Політологія» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія». У рекомендаціях висвітлені основні завдання щодо практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи здобувачів зазначеного профілю відповідно до сучасних тенденцій освітньо-наукового процесу в закладі вищої освіти.

«Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.» є важливою навчальною дисципліною в процесі професійної наукової підготовки здобувача ступеня доктора філософії в галузі політології.

Метою вивчення дисципліни «Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.» є розширення та поглиблення у здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) знання щодо основних підходів, методів і концепцій в зарубіжній політичній науці, їх креативне осмислення та зіставлення з вітчизняною школою, обґрунтування основних відмінностей в світових політичних напрямках та школах.

Реалізація мети забезпечує досягнення результатів навчання за програмою дисципліни завдяки відповідному навчальному змісту.

Основними навчальними завданнями дисципліни «Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.» є:

- розширення загальнонаукового кругозору;
- поглиблення теоретичного знання;
- вдосконалення практичних умінь фахівця щодо проведення самостійних наукових досліджень, самоосвіти, самовиховання;
- забезпечення індивідуалізації навчання.

Очікувані результати навчання з дисципліни:

знати:

- основні етапи розвитку та теоретико-методологічну еволюцію сучасної зарубіжної політичної науки;
- методологічні підходи до аналізу сучасних суспільно-політичних процесів;
- світові політологічні школи, їх концепції і напрямки;
- сутність, форми та принципи розвитку політичних систем країн світу;
- критерії типологізації та особливості функціонування політичних режимів сучасності;
- основних учасників світового політичного простору та їх роль у внутрішніх та міжнародних політичних процесах;

уміти:

- аналізувати сучасні політичні процеси за допомогою аналітично-концептуальних схем сучасної зарубіжної політології;
- виявляти вплив світових політичних процесів на економічне, соціальне, духовне життя сучасних суспільств;
- порівнювати різні типи партійних та виборчих систем країн світу та співвідносити з вітчизняними позиціями з метою креативного аналізу та втілення позитивних аспектів у вітчизняну політичну практику;
- використовувати отримані теоретичні навички осмислення сучасних суспільно-політичних процесів з позицій теоретико-методологічної бази зарубіжної політичної науки в практичній професійній діяльності.

РОЗДІЛ 1.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
1	<i>Семінар «Інституціоналізація зарубіжної політичної науки»</i>	2	2
2	<i>Круглий стіл «Гене́за та особливості становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)»</i>	2	
3	<i>Семінар «Основні теоретико-методологічні напрямки американської політичної науки».</i>	2	
4-5	<i>Дискусія «Дослідження демократії як форми державного устрою. Розробка моделей побудови держави та встановлення державного суверенітету в зарубіжній політичній науці»</i>	2	
6	<i>Семінар «Дослідження політичних партій і партійних систем»</i>	2	2
7	<i>Семінар «Дослідження популізму і націоналізму як ознак сучасного політичного процесу».</i>	2	
8	<i>Семінар «Критика класичних концепцій у сучасній зарубіжній політичній думці»</i>	2	
9	<i>Круглий стіл «Феномен взаємовпливу демократії і тиранії в новітній час: сучасні зарубіжні дослідження».</i>	2	
10	<i>Круглий стіл «Розвиток політологічних концепцій у сучасних країнах Азії, Африки та Латинської Америки»</i>	2	
Разом		18	4

Усі форми проведення практичних занять передбачають дискусію зі сформульованих питань, з'ясування виділених термінів і понять, обговорення доповідей, рефератів і виконаних практичних завдань. Головними вимогами

є формування власного погляду на певні науково-методологічні підходи, сучасні принципи й прикладні методи дослідження, оцінка їх евристичної значимості й придатності для з'ясування складних політико-трансформаційних процесів в світі та Україні.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Мета організації самостійної роботи здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Самостійна робота аспірантів є однією з головних форм освітнього процесу. Глибоке розуміння питань багато в чому залежить саме від самостійної роботи. Самостійна робота аспірантів спрямована на те, щоб аспірант був не лише пасивним споживачем знань, але й активним їх творцем, котрий вміє сформулювати проблему, аналізувати шляхи її розв'язання, що передбачає орієнтацію на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей, розвиток вмінь творчого застосування вже набутих знань. Тож, **мета організації самостійної роботи аспірантів** полягає у інтенсифікації вивчення матеріалу, стимулюванні аспірантів до опрацювання додаткових матеріалів з різних джерел, розвитку пізнавальних здібностей, творчої активності .

Згідно з навчальними планами для самостійної роботи щодо опанування навчальної дисципліни «Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.» здобувачам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 052 Політологія денної форми навчання надається 60 годин, заочної форми навчання - 82 години. Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти складається з таких видів робіт: підготовка до усіх видів поточного і підсумкового контролю, у тому числі практичних занять, контрольних робіт, екзамену.

Самостійна робота аспірантів передбачає:

1. Опрацювання лекційного матеріалу.

2. Самостійне опрацювання окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі.

3. Роботу з науковою літературою та першоджерелами, підручниками та періодичною літературою.

4. Виконання теоретичних та творчо-аналітичних завдань до кожної з тем навчальної дисципліни.

5. Позааудиторну роботу – участь в обговореннях важливих та актуальних питань на науково-практичних конференціях, науково-практичних семінарах, круглих столах.

6. Консультації викладачів

Розподіл годин самостійної роботи здобувачів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Кількість годин заочна	Форми контролю
1	Інституціоналізація зарубіжної політичної науки	6	5	індивідуальна, групова співбесіда усне опитування перевірка практичних завдань, залік
2	Генеза та особливості становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)	6	9	
3	Основні теоретико-методологічні напрями американської політичної науки	6	10	
4	Дослідження демократії як форми державного устрою	6	8	
5	Розробка моделей побудови держави та встановлення державного суверенітету в зарубіжній політичній науці	6	8	
6	Дослідження політичних партій і партійних систем	6	6	
7	Дослідження популізму і націоналізму як ознак сучасного політичного процесу. Різноманітність їх прояву і виміру в різних країнах світу	6	10	

8	Критика класичних концепцій у сучасній зарубіжній політичній думці	6	10	
9	Феномен взаємовпливу демократії і тиранії в новітній час: сучасні зарубіжні дослідження	5	8	
10	Розвиток політологічних концепцій у сучасних країнах Азії, Африки та Латинської Америки	5	8	
Разом		58	82	

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Модуль 1. Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи сучасної зарубіжної політичної думки.

Практичне заняття № 1.

Тема 1. Інституціоналізація зарубіжної політичної науки

Семінар «Інституціоналізація зарубіжної політичної науки» (2 год.).

План:

1. Етапи становлення політичної науки.
2. Теоретичні основи сучасної західної політології.
3. Нормативна та емпірична політична наука.
4. Основні підходи і методи дослідження.
5. Національні школи політичної науки.
6. Дві тенденції у розвитку політичної науки.
7. Інституціоналізація політологічних наукових шкіл та напрямків досліджень.

Питання до обговорення:

1. Які основні етапи становлення політичної науки?
2. У чому полягає принципова відмінність поглядів щодо політики на цих етапах?
3. Визначте та охарактеризуйте теоретичні основи сучасної західної політології.
4. Що таке нормативна та емпірична політична наука? У чому їх принципова відмінність?
5. Визначте та охарактеризуйте основні підходи і методи дослідження.

6. Які інституційні підвалини формування сучасної західної політології?

7. Який вплив сучасної західної політології на формування зарубіжної політичної науки в цілому?

8. Чи можна вважати сучасну західну політологію авангардом світової політичної науки?

9. Визначте та охарактеризуйте основні національні школи політичної науки.

10. Які дві тенденції існують у розвитку політичної науки?

11. Що таке інституціоналізація політологічних наукових шкіл?

12. Що таке інституціоналізація напрямків досліджень?

13. Чи тотожні поняття «інституціоналізація політологічних наукових шкіл» та «інституціоналізація напрямків досліджень»? Обґрунтуйте свою позицію.

14. Дайте порівняльну характеристику інституціоналізації політичної науки у країнах світу (за власним вибором).

Завдання для самостійної роботи

І. Питання для самостійного опрацювання.

1. Етапи становлення політичної науки.

Теоретичні завдання до питання:

1. Визначте та охарактеризуйте основні етапи становлення політичної науки.

2. Визначте та охарактеризуйте вплив теології і церковної моралі на політику і політичну думку.

3. Охарактеризуйте умови та визначте етапи звільнення політики і політичної думки від теології і церковної моралі.

4. Який, на Вашу думку, вплив етнічних факторів на політику і політичну думку?

5. Охарактеризуйте політичну науку як самостійну галузь наукового знання та визначте її основні сфери аналізу.

6. Визначте та охарактеризуйте суспільно-політичні парадигми становлення та розвитку політичної науки.

7. Визначте та охарактеризуйте основні соціокультурні парадигми розвитку політичної науки.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте передісторію становлення політичної науки за періодами античності, середньовіччя, відродження, відзначивши їх роль та внесок у розвиток політичної науки.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету:

1) запишіть основні ідеї роботи Н. Макіавеллі «Державець». Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію.

2) Охарактеризуйте сутність та форми прояву сучасного макіавеллізму.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте погляди М. Дюверже щодо етапів становлення політичної науки.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету дайте порівняльну характеристику інституціоналізації політичної науки у країнах світу (за власним вибором).

Завдання 5. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте основні риси нового етапу в розвитку політичної науки в післявоєнні десятиліття.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття № 2.

Тема 2. Генеза та особливості становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)

Круглий стіл «Генеза та особливості становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)» (2 год).

Питання до обговорення (теми презентацій-довідей за вибором):

1. Західна політична наука в ретроспективі XX ст.
2. Розвиток політичної науки в Німеччині.
3. Основні етапи розвитку політичної науки у Франції та особливості її формування.
4. Політична наука Великої Британії: традиції і сучасність.

Питання до роздумів:

1. Чи можливо розглядати генезу становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.) як сукупність відмінностей?
2. Чим можна пояснити суттєві особливості в становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)?
3. Які основні чинники обумовлюють особливості в становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)?
4. Поміркуйте над питанням про перспективи генези політичної науки в країнах Заходу (XX ст.).

Практичне завдання.

1. Робота в малих групах.

- 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.
- 2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо особливості становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.).

Методика проведення круглого столу.

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- кожна група обирає представників які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення.
- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, - лише до критичних виступів
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку.
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

1. Д. Істон про чотири етапи в розвитку політичної науки в XX ст.
2. Держава і політичні процеси як основні об'єкти досліджень політичної науки в Німеччині.
3. Два політологічних напрямки в ФРН: нормативізм і «критичний раціоналізм».

4. Проблеми демократичної організації суспільства в політології Німеччини.

5. М. Вебер про співвідношення науки і політики.

6. Інтерпретація політичної науки Р. М. Лепсиусом.

7. Концепція «політичного інституту» М. Дюверже.

8. П. Бурд'є і його концепція «політичного поля».

9. Бертран Бади про політичну діяльність.

10. Дослідження тоталітарних держав, за Раймоном Ароном.

11. Політична влада – основний предмет французької політології.

12. Демократія і вибори представницьких органів влади в працях французьких політологів.

13. Політологічний реформізм.

14. Авангардні стратегії політичних досліджень у Франції.

15. Два напрямки поведінкового підходу в англійській політології.

16. Центральні поняття в аналізі політичних відносин. Співвідношення понять в теорії і політичній практики.

Практичне заняття № 3.

Тема 3. Основні теоретико-методологічні напрямки американської політичної науки.

Семінар «Основні теоретико-методологічні напрямки американської політичної науки» (2 год.).

План:

1. Основні етапи розвитку американської політичної науки.
2. Посилення прикладного значення американської політології в 20–30-і роки.
3. Чиказька політологічна школа.
4. Біхевіоризм як метод дослідження. «Біхевіористська революція».
5. Вдосконалення методології політичних досліджень.

6. Основні переваги розвитку американської політичної науки.

Питання до обговорення:

1. Які основні етапи розвитку американської політичної науки?
2. Яке перше політико-соціологічне дослідження реальних політичних процесів в США? Ким і коли воно було здійснено? У чому його сутність?
3. Чому посилюється прикладне значення американської політології в 20–30-і роки?
4. У чому полягають особливості чиказької політологічної школи?
5. У чому полягає сутність конкретних емпіричних та міждисциплінарних досліджень Чарльза Мерріама?
6. У чому полягає сутність біхевіоризму як методу дослідження?
7. Що таке «біхевіористська революція»?
8. Визначте та охарактеризуйте думку Г. Лассуелла про психологічну мотивацію політичної діяльності.
9. Які істотні зміни трапилися в американській політології в період між двома світовими війнами?
10. Визначте та охарактеризуйте розвиток американської політичної науки після Другої світової війни.
11. Які ключові проблеми дослідження американської політичної науки наприкінці ХХ ст.?
12. Які основні методи дослідження в американській політичній науці? У чому їх особливості та значення?
13. Що так позитивістська методологія та які її сциєнтистські форми у американських політологічних дослідженнях?
14. Які основні напрямки політологічних досліджень сучасною американською політичною наукою?
15. Які основні переваги розвитку американської політичної науки?

Питання до роздумів:

1. Політична наука: чи можна її вважати точною наукою. Чому? Ваші докази.
2. Математичний метод як основний метод дослідження американської політичної науки. Чи згодні ви з цим? Обґрунтуйте свою позицію.
3. Чому американська політична наука отримала провідні позиції після Другої світової війни? Наведіть суб'єктивні та об'єктивні умови.
4. Інституціоналізм та неоінституціоналізм в дослідженнях сучасного світового процесу американською політичною наукою. Чи стали ці підходи домінуючими наприкінці ХХ ст. в США? Чому? Конкретизуйте свою відповідь.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Системне моделювання політики з використанням комп'ютерних технологій.

Теоретичні завдання до питання:

1. Визначте та охарактеризуйте системне моделювання політики з використанням комп'ютерних технологій як основний напрямок прогнозування американського виборчого процесу.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету підготуватися до обговорювання питань теми.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначити та охарактеризувати позитивістську методологію та її сциєнтистські форми у американських політологічних дослідженнях (Ч. Мерріам, Дж. Кетлін та ін.).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Провести аналітичний аналіз праці Дж. Б. Мангейма і Р. К. Річа «Емпіричний політичний аналіз: дослідницькі методи в політичній науці». Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету створіть стислий конспект за однією з тем:

1. Еліот про неспроможність перетворення політології в точну науку: докази та приклади.
2. Проект К. Джанда «Порівняльний аналіз у партології» та його практичне значення для виборчого процесу.
3. Ф. Лібер і Дж. Берджес – засновники системного дослідження політики в Америці.

Практичне заняття № 4.

Тема 4-5. Дослідження демократії як форми державного устрою.

Розробка моделей побудови держави та встановлення державного суверенітету в зарубіжній політичній науці.

Дискусія «Дослідження демократії як форми державного устрою. Розробка моделей побудови держави та встановлення державного суверенітету в зарубіжній політичній науці.». (2 год.).

Питання до обговорення:

1. Основні теорії дослідження «демократії» в зарубіжній політичній науці.
2. Теорія «Партиципаторної демократії» в англійській політичній науці.
3. Проблема влади і демократії в роботах французьких політологів.
4. Контури нової теорії демократії.
5. «Авторитарна» демократія.
6. Гіпердемократія та її вплив на політичні процеси XX століття.
7. Основні проблеми гіпердемократії.
8. Поняття «держави» в британській і французькій політичній науці.

Питання до роздумів:

1. Чи погоджуєтесь ви з думкою Р. Дарендорфа про те, що демократія – це уряд зі своїм власним курсом? Обґрунтуйте свою позицію.
2. Чи є популістський авторитаризм наслідком партіципаторної демократії? Чому? Ваші докази.
3. Зіткнення цивілізацій. Як ви це розумієте? Наведіть сучасні приклади.
4. Які виміри процесів формування держави і створення нації ви вважаєте головними у сучасний час? Чому? Конкретизуйте свою відповідь.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

- проводяться у формі обговорення визначених питань;
- всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення.
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Складіть стислий конспект роботи Р. Даля «Демократія і поліархія».
2. Теорія справедливості Д. Ролза.
3. Складіть стислий конспект роботи В. Райха «Психологія мас і фашизм».
4. Складіть стислий конспект роботи Х. Ортега-і-Гассета «Повстання мас».
5. Г. Дж. Ласки про сутність американської демократії.
6. Бертран Рассел про «приборкання влади».
7. Майкл Оукшотт про державу як продукт людського індивідуалізму.
8. А. Раймон, М. Дюверже, М. Крозьє про сутність і роль сучасної держави.
9. Г. Дж. Ласки про сутність американської демократії та плюралістичну модель держави.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте основні механізми трактування народовладдя.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте основні риси ліберальної моделі демократії та її прояви у сучасній політичній практиці

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету:

- складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте співвідношення понять демократія і тиранія;
- складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте демократію і тиранію в новий та новітній час (оберіть самостійно країни для аналізу).

Результати доповіді на практичному занятті

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте основні риси ліберальної моделі демократії та її прояви у сучасній політичній практиці.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 5. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте переваги і недоліки основних теорій демократії.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 6. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте першорядні цінності цивілізації Заходу.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття № 5.

Тема 6. Дослідження політичних партій і партійних систем.

Семінар «Дослідження політичних партій і партійних систем» (2 год.).

План:

1. Дослідження становлення та функціонування політичних партій.
2. М. Дюверже і Сартори про сутність масових політичних партій.
3. Політичні партії і демократія.
4. Лобізм і групи тиску.
5. «Нова реалістична наука про політику» (Х. Ортега-и-Гассет, Г. Моска, В. Паретто).
6. Компаративістський аналіз сучасних політичних систем.
7. Системний та поведінковий (біхевіоралістський) методи дослідження.

8. Теорії політичної системи.

Питання до обговорення:

1. У чому полягає двоїста природа партій як посередника між громадянським суспільством і державою?
2. Що таке конструювання партій, за Дж. Ла Паломбаром?
3. Що таке біпартизм і мультипартизм (за теорією Мориса Дюверже).
4. Які існують типи мультипартійних систем?
5. Охарактеризуйте семиступінчасту класифікацію партійних систем за Дж. Сарторі.
6. Охарактеризуйте індекси ефективності кількості політичних партій.
7. Що таке лобізм?
8. Що таке групи тиску?
9. У чому полягає сутність «нової реалістичної науки про політику»?
10. У чому полягає сутність компаративістського аналізу сучасних політичних систем?
11. У чому полягає сутність «інституційного» і «соціального» вимірів партійних систем?.
12. У чому полягає сутність системного методу дослідження політичних систем сучасності?
13. Охарактеризуйте біхевіористичну парадигму аналізу соціально детермінованих систем.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Теорії політичної системи.

Теоретичні завдання до питання:

1. Охарактеризуйте теорію політичної системи Д. Трумена.

2. Які умови виникнення та наслідки кризи американської політичної системи (за роботою Д. Трумена):.
3. Охарактеризуйте теорію політичної системи Г. Пауєлла і М. Каплана.
4. Визначте та охарактеризуйте думку К. Дойча про націоналізм і соціальний зв'язок у функціонуванні політичних систем.
5. Охарактеризуйте теорію функціональної політичної системи Т. Парсонса.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте семиступінчасту класифікацію партійних систем (за роботою Дж. Сарторі «Політичні партії і партійні системи»).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте сутність і критерії порівняльного аналізу платформ політичних партій.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте індекси ефективності кількості політичних партій (за роботами Д. Раю, М. Лаакса і Р. Таагепера).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте партійну систему сучасної (оберіть країну за власним бажанням).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 5. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте особливості становлення та функціонування політичної системи сучасної України.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 6. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету зробіть порівняльний аналіз теорій Д. Істона, Г. Алмонда і К. Дойча щодо сутності політичної системи.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 6.

Тема 7. Дослідження популізму і націоналізму як ознак сучасного політичного процесу.

Семінар «Дослідження популізму і націоналізму як ознак сучасного політичного процесу». (2 год.).

План:

1. Історичні умови виникнення популізму.
2. Багатоаспектність толкування поняття «націоналізм».
3. «Нові» популісти в США (60-і роки XX ст.).
4. «Новий» популізм і тетчеризм.
5. Особливості прояву французького популізму.
6. Особливості прояву українського популізму.
7. Націоналізм у його різноманітних проявах у зарубіжних країнах та Україні.
8. Теоретичні та практичні наслідки націоналізму.

Питання до обговорення:

1. Які історичні умови виникнення популізму?
2. У чому полягає багатоаспектність толкування поняття «націоналізм»?
3. Чому існує множинність підходів до розгляду популізму?
4. Які основні теоретико-методологічні підходи до осмислення поняття «популізму»?
5. Охарактеризуйте популізм як політичний феномен.

6. Що таке «елементи популізму» і «чистий популізм»?
7. За яких умов популізм активізується та набуває нових рис?
8. За яких умов популізм може набувати форми політичної мобілізації?
9. Хто такі «нові» популісти? У чому полягає сутність їх ідей?
10. Проведіть порівняльний аналіз «нового» популізму і тетчеризму.
11. Які особливості прояву французького популізму?
12. Охарактеризуйте трансформації (видозміни) американського популізму впродовж XX ст.
13. Що таке націоналізм?
14. Які види та форми прояву націоналізму?
15. Які теоретичні та практичні наслідки націоналізму?
16. Що таке сучасний націоналізм та які його основні ознаки?
17. Які основні ролі сучасного націоналізму у світовому політичному процесі?

Питання до роздумів:

1. Як політологічне поняття популізм не може трактуватися як однозначно позитивне чи безперечно негативне явище. Чому? Ваші докази.
2. Чи є основні ідеї концепції тетчеризму «авторитарним популізмом»? Обґрунтуйте свою позицію.
3. Націоналізм, нацизм та патріотизм: де грань і в чому відмінності?
4. Оскільки націоналізм приймає різні форми та наступні типи, єдине визначення націоналізму, швидше за все, неможливе. Чи згодні ви з цим? Обґрунтуйте свою позицію.
5. Націоналізм – це добре чи погано? Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Основні ідеї концепції тетчеризму як «авторитарного популізму» М. Джейкса і С. Холла.
2. Сутність популізму, за Д. Макре.
3. Які п'ять елементів складають основну структуру націоналізму, за Майклом Фриденом?
4. Карлтон Дж. Гейз і Ганс Кон про основні ознаки сучасного націоналізму та його ролі у світовому політичному процесі.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте інтерпретацію категорії «популізму» в політичній думці: від античних демагогів до сучасних популістів

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте популістську спрямованість «культурного націоналізму» в Росії XIX ст. (славянофільство).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте популізм як один із 6 принципів Програми республіканської партії Мустафи Кемаля (Ататюрка) 1923 р. і конституції Турції 1937 р.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету доведіть популістський характер протестного руху в США (М.-Л. Кінг).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 5. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте основні ідеї українського

популізму, основні популістські прийоми та особливості їх застосування українськими політичними елітами.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 6. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте «елементи популізму» і «чистий популізм» у політичному житті України (1991–2021 рр.)

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 7. Враховуючи різноплановість прояву популізму у вітчизняній політиці, вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте заходи, спрямовані на його мінімізацію і стримування.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття № 7.

Тема 8. Критика класичних концепцій у сучасній зарубіжній політичній думці.

Семінар «Критика класичних концепцій у сучасній зарубіжній політичній думці». (2 год.).

План:

1. Авангардні стратегії політичних досліджень у сучасній зарубіжній політології.
2. Постструктуралізм та постмодернізм у дослідженнях сутності політичних феноменів.
3. Макросоціологічні теорії «радикального функціоналізму» Н. Лумана та «Активізованої громадськості» Ю. Хабермаса.
4. Концепція деліберативної демократії.
5. Основні зарубіжні концепції посткомунізму.
6. Відкриття «ящика Пандори» в СРСР та міжнародні наслідки.

7. «Утопічна соціальна інженерія». Глибинні корені загальної кризи комунізму.

8. «Відкрите суспільство», за К. Поппером.

9. Ф. Фукуяма і його концепція «кінець історії».

Питання до обговорення:

1. Що таке авангардні стратегії політичних досліджень та яке їх місце у сучасній зарубіжній політології?

2. Що таке постструктуралізм? Які теоретичні та практичні підходи постструктуралістського напрямку до визначення сутності та специфіки політичної сфери суспільства?

3. У чому полягають спільні риси та відмінності ідей М. Фуко, Ж.-Ф. Ліютаа та А. Турена?

4. Охарактеризуйте постмодернізм як стратегію політичних досліджень кінця XX – XXI століть.

5. Що таке макросоціологічні теорії?

6. У чому полягає сутність макросоціологічної теорії «радикального функціоналізму» Н. Лумана?

7. У чому полягає сутність макросоціологічної теорії «активізованої громадськості» Ю. Хабермаса.

8. Охарактеризуйте сутність та принципові відмінності концепції деліберативної демократії.

9. Охарактеризуйте основні зарубіжні концепції посткомунізму.

10. Які основні ідеї робіт Зб. Бжезинського «Ідеологія і сила радянської політики», «Поза контролем», «План гри», «Великий провал», «Влада і принцип»?

11. Які ключові ідеї роботи «Велика шахівниця»?

12. Наведіть приклади практичного втілення ідей Зб. Бжезинського в політичні процеси сучасності.

13. У чому полягає сутність відкриття «ящика Пандори» в СРСР? Які міжнародні наслідки цього?
14. У чому полягає сутність «утопічної соціальної інженерії»?
15. Охарактеризуйте глибинні корені загальної кризи комунізму.
16. Що таке «відкрите суспільство», за К. Поппером?
17. Охарактеризуйте сутність концепції «кінець історії» Ф. Фукуями.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Зарубіжні концепції міжнародних відносин.

Теоретичні завдання до питання:

1. Визначте та охарактеризуйте основні ідеї К. Райта і Й. Галунга про сучасний світовий устрій.
2. Структурне насильство як складова міжнародних відносин у теорії Й. Галтунга.
3. Розкрийте сутність поняття «негативного світу».
4. У чому полягає сутність соціологічного підходу до аналізу світової політики?
5. У чому полягає сутність немарксистського і транснаціонального напрями досліджень?
6. Охарактеризуйте концепцію «національного інтересу» Г. Моргентау. У чому полягає її принципова відмінність?

II. Творчо-аналітичні завдання до теми:

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету охарактеризуйте генезу постструктуралістського комплексу ідей. Визначте спільну рису теоретичних концепцій усіх представників постструктуралістського комплексу ідей.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету охарактеризуйте теоретичні та практичні підходи постструктуралістського напрямку до визначення сутності та специфіки політичної сфери суспільства.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте сутність і структурно-функціональну роль постмодернізму у забезпеченні розвитку сучасного світу.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте основні ідеї робіт Зб. Бжезинського «Ідеологія і сила радянської політики», «Поза контролем», «План гри», «Великий провал», «Влада і принцип». Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 5. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте ключові ідеї роботи «Велика шахівниця». Наведіть приклади їх практичного втілення в політичні процеси сучасності.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття № 8.

Тема 9. Феномен взаємовпливу демократії і тиранії в новітній час: сучасні зарубіжні дослідження».

Круглий стіл «Феномен взаємовпливу демократії і тиранії в новітній час: сучасні зарубіжні дослідження». (2 год).

Питання до обговорення (теми презентацій-довідей за вибором):

1. Руйнування традиційних організаційних основ громадянського суспільства європейських країн в к. XX – поч. XXI т. та його деструктивні соціальні наслідки.

2. Теорії правлячої еліти.

3. Критика ліберальної демократії.

4. Основні тоталітарні доктрини XX ст. та їх втілення в політичну практику.

5. Поняття «авторитарна демократія» та її прояви в політичній практиці сучасного світу.

6. Сучасні концепції нового політичного устрою.

Питання до роздумів:

1. Які нові чинники соціального розвитку в новітній час?
2. Які тенденції соціального розвитку в новітній час?
3. Чи змінюються взаємовідносини суспільства і політичної влади в новітній час?
4. Тоталітаризм, фашизм, більшовизм: де грань і в чому відмінності?
5. Яке співвідношення тиранії і демократії?

Практичне завдання.

1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, підготуватися до обговорювання питань теми.

2. Робота в малих групах.

- 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.
- 2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

3. Робота в групі.

- обговорювання питань теми;
- обмін думками, ідеями, пропозиціями.
- дискусія щодо особливості становлення нового політичного устрою

Методика проведення круглого столу.

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- кожна група обирає представників які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення.
- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, - лише до критичних виступів
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку.
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Тоталітаризм як політична релігія (за роботою Вальдемара Гуріана).
2. Концепція «тоталітарного синдрому» К. Фрідріха та Зб. Бжезинського.
3. «Конттури» тоталітаризму, за Л. Шапіром.
4. Тоталітаризм як сучасний політичний феномен (за роботами Р. Арона).
5. Шляхи та межі поєднання комуністичних і деспотичних режимів (за роботами Р. Арона).
6. Тоталітарна ідеологія: її сутність, функції та наслідки (за роботами Л. Шапіра).

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте феномен перетворення демократії в тиранію. Проаналізуйте історичний факт за власним вибором.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте кризу легітимності політичних режимів як фактор соціальної напруженості у новітній час (на прикладі конкретних країн).

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття № 9.

Тема 10. «Розвиток політологічних концепцій у сучасних країнах Азії, Африки та Латинської Америки»

Круглий стіл «Розвиток політологічних концепцій у сучасних країнах Азії, Африки та Латинської Америки». (2 год).

Питання до обговорення (теми презентацій-довідей за вибором):

1. Розвиток політичної теорії в країнах Латинської Америки
2. Розвиток політичної думки в країнах Азії.
3. Розвиток наддержавних ідеологій в азіатських країнах.
4. Розвиток політологічних концепцій в країнах Африки.

Питання до роздумів:

1. Чому саме армія є основним традиційним чинником визначення вектору розвитку політичного процесу в сучасних країнах Латинської Америки?
2. Тюркизм и пантюркизм: у чому особливості?
3. Панісламізм, панарабізм, паназіатизм. Чи є загальні риси? У чому особливості?

4. Чому саме релігійний фактор є основним у визначенні доктрин розвитку країн африканського континенту?

Практичне завдання.

1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, підготуватися до обговорювання питань теми.

2. Робота в малих групах.

1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.

2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

3. Робота в групі.

- обговорювання питань теми;

- обмін думками, ідеями, пропозиціями.

- дискусія щодо особливості розвитку політологічних концепцій у сучасних країнах Азії, Африки та Латинської Америки.

Методика проведення круглого столу.

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;

- кожна група обирає представників які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення.

- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, – лише до критичних виступів

- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;

- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;

- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку.

- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Умови створення нового світового порядку (за роботами Сепульведа Альмарса).
2. Шляхи подальшого розвитку сучасних латиноамериканських країн (за роботою Грасиєли Субилсу).
3. «Синдром із 17 пунктів» Л. Пая: африканський контекст.
4. П. Гешире про взаємовплив авторитаризму і бюрократизму в африканських країнах (на прикладі Камеруну).
5. Л. Гевелінг про особливості політичного процесу в сучасних країнах Африки.
6. Незахідний політичний процес африканських країн (за роботою Л. Пая «Незахідний політичний процес»).

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте нові ідеологічної моделі розвитку країн Латинської Америки (оберіть і опишіть країну за власним бажанням).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте дуалізм демократичних перетворень в країнах Латинської Америки на початок XXI ст. (на прикладі конкретної латиноамериканської країни).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте концепцію модернізації країн Азії та її національний контекст в руслі теорії та практики XX – XXI ст. (Проаналізуйте конкретну країну Азії за власним бажанням).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте кемалізм як офіційну національно-ліберальну ідеологію Туреччини (опишіть певний період розвитку Туреччини другої половини XX ст. з конкретними прикладами соціально-політичної практики).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 5. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте поняття «афрократії» та його прояви у сучасному політичному процесі країн Африки.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 6. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте основні траєкторії еволюції міжнародного порядку в XXI ст. (на прикладі країн Африки).

Результати доповіді на практичному занятті.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

№ з/п	Завдання	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Доповідь з комп'ютерною презентацією	20	20
2	Аналітичний аналіз джерел	20	20
	Разом	40	40

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) є одним з видів самостійної роботи здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, за яке вони отримують відповідні бали. Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни «Зарубіжна політична думка ХХ-ХХІ ст.» здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 052 Політологія повинні виконати два ІНДЗ: ІНДЗ № 1 (*доповідь з комп'ютерною презентацією*) та ІНДЗ № 2 (*аналітичний аналіз джерел*).

Мета ІНДЗ: реалізація на практиці одного чи кількох методів та дослідницьких прийомів. Здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти самостійно обирають тематику дослідження та методологічний інструментарій. Тематика може бути пов'язана з науковими інтересами аспіранта чи проблематикою його дисертаційного дослідження або обрана з рекомендованого списку. У межах дослідницької процедури аспіранти можуть імпровізувати та експериментувати з методологічними прийомами. Загальна вимога при цьому полягає в чіткому обґрунтуванні актуальності теми і придатності обраної стратегії для вирішення наукової проблеми або проблемної ситуації у реальному політичному житті. У випадках застосування певних аналітичних моделей, формул розрахунків статистичних даних, матеріалів соціологічних досліджень тощо треба стисло пояснити методику або вказати авторів, що її розробили чи застосовували.

Критерії оцінювання ІНДЗ № 1:

1. Самостійність, креативність (аналітичний підхід, генерація ідей, новизна постановки проблеми), аргументованість;
2. Доступність, репрезентативність та верифікованість отриманих даних і результатів;
3. Використання першоджерел, посилання на використану літературу і джерела.
4. Логічність викладення матеріалу, стилістика (загальна грамотність, легкість сприйняття текстів та матеріалу);
5. Якість презентації матеріалу в аудиторії та відповідей на запитання.

ІНДЗ № 2 виконуються у вигляді письмової роботи, обсяг якої не обмежується. Робота повинна мати чітку структуру, формулювання ключової проблеми, короткий огляд літератури. Вона має спиратися на новітні науково-методологічні досягнення зарубіжного й вітчизняного суспільствознавства і містити самостійно сформульовані висновки та узагальнення. При оформленні цього різновиду творчої роботи треба додержуватися усіх вимог щодо наукових статей (тез).

У разі підготовки усного виступу за матеріалами аналітичної роботи доклад не повинен перебільшувати 7-10 хвилин, має бути чітко структурованим і доступно викладеним. Література обирається із списків, які містяться у навчальній програмі і в даному посібнику. Пошук додаткових джерел тільки вітається.

Результати виконання ІНДЗ можуть бути викладені на практичному занятті з відповідної теми, або представлені у вигляді наукової статті чи тез, які оформлені для публікації згідно з існуючими вимогами. За результатами якісної аналітичної роботи аспіранти мають змогу підготувати виступи на наукових конференціях різного рівня.

Орієнтовна тематика тез доповіді

- Політична наука: історія виникнення.

- Європейська та англо-американська політологічні школи: порівняльний аналіз методів дослідження.
- Специфіка методів порівняльного аналізу.
- Особливості становлення американської політологічної школи.
- Типологія політичних агентів (за Г. Алмондом і Г. Пауеллом): аномічні; неасоціативні; асоціативні; інституціональні групи.
- Роль індивідуальних акторів у політиці. Агенти макро-і мікрополітики (за Джеймсом Розенау).
- Теорія та практика віртуальних урядів
- Сучасні парадигми та теорії демократії.
- Теорія поліархії Р. Даля та наслідки її практичного втілення у сучасну політичну практику.
- Теорія «кризи партій» та її інтерпретації у європейській політичній науці.
- Виборчі цензи: поняття та різновиди у зарубіжній теорії та практиці.
- Теорія «безшумної революції» Р. Інглхарта
- Феномен харизматичного лідера у XX столітті (за М. Вебером).
- Еліта і натовп (Г. Лебон, Г. Тарт, С. Московичі).
- Сучасне тлумачення концепції «зміни еліт».
- Моделі циркуляції політичної еліти наприкінці XX– на початок XXI ст.
- Політичні конфлікти в умовах «транзитних» суспільств.
- Конфлікт в теорії політичних груп А. Бентлі
- Проблема інституціоналізації політичних конфліктів
- Досягнення і прорахунки теорії модернізації
- Моделі переходу до демократії у XX– XXI ст.
- Конфлікти та кризи епохи модернізації.
- Епоха постмодерна: переваги і суперечності.
- Глобальні цивілізаційні кризи.

- Поняття «воля народу» і «піраміда відповідальності» (К. Шмитт).
- Олігар
- хизація політичних партій (Р. Міхель)
- Концепція «тоталітарного синдрому» К. Фрідріха та Зб. Бжезинського.
- «Конттури» тоталітаризму, за Л. Шапіром.
- Тоталітаризм як сучасний політичний феномен (за роботами Р. Арона).
- Шляхи та межі поєднання комуністичних і деспотичних режимів (за роботами Р. Арона).
- Тоталітарна ідеологія: її сутність, функції та наслідки (за роботами Л. Шапира).
- Основні тоталітарні доктрини ХХ ст. та їх втілення в політичну практику.
- Основні доктрини фашизму та їх практичне втілення в політичну практику європейських країн.
- Більшовизм: теорія та практика.
- Тоталітаризм, фашизм, більшовизм: загальні риси та відмінності.
- Новий тоталітаризм (огляд неокласичних трактувань тоталітаризму).
- Сепульведа Альмарс і його праця «Кінець холодної війни і новий міжнародний порядок».
- Тріумф ідеологічної моделі — демократичного капіталізму — над реальним соціалізмом та її наслідки.
- Ідея «загально національного благодіяння» японського типу.
- Ідеологія «чучхесон» (сам собі хозяїн) у Південній Кореї.
- Ідеологія «державного націоналізму» в Індії.
- Кемалізм як офіційна національно-ліберальна ідеологія Турції. Тюркизм и пантюркизм.
- Розвиток наддержавних ідеологій в азіатських країнах. Панісламізм. Панарабізм. Паназіатізм.

- Роль релігійного фактору у визначенні доктрин розвитку країн африканського континенту.
- «Синдром із 17 пунктів» Л. Пая та його праця «Незахідний політичний процес».
- П. Гешире про взаємовплив авторитаризму і бюрократизму в африканських країнах.
- Основні траєкторії еволюції міжнародного порядку в ХХІ ст.

Орієнтовна тематика аналітичного аналізу

- Порівняльна характеристика інституціоналізації політичної науки у країнах Європи та США.
- Інституціоналізм та неоінституціоналізм в дослідженнях сучасного світового процесу. Порівняльний аналіз.
- Європейська та англо-американська політологічні школи: порівняльний аналіз методів дослідження.
- Порівняльний аналіз концептуальних моделей політичних систем Д. Істона та Г. Алмонда.
- Порівняльний аналіз дослідження держави у французькій і англійській політичній науці.
- Платформи політичних партій: сутність і критерії порівняльного аналізу (оберіть і проаналізуйте виборчий процес країн за власним бажанням).
- Визначте індекс ефективності кількості політичних партій (за роботами Д. Раю, М. Лаакса і Р. Таагепера) будь-якої сучасної країни.
- Порівняльний аналіз теорій Д. Істона, Г. Алмонда і К. Дойча щодо сутності політичної системи.
- Основні методологічні підходи до вивчення політичних систем: порівняльний аналіз.

- Порівняйте становлення і функціонування політичної системи України з будь-якою країною пострадянського простору.
- Феномен демократії XX століття і гіпердемократії: загальні риси і особливості. Порівняльний аналіз. Наведіть конкретні приклади щодо сучасної соціально-політичної практики.
- Сучасні теорії політичної влади (М. Фуко і М. Крозье). Порівняльний аналіз.
- Порівняльне дослідження моделей демократії А. Лейпхарта
- Традиційність та новаційність в політичній культурі сучасних суспільства: порівняльний аналіз моделей.
- Зробіть порівняльний аналіз соціально-політичного розвитку конкретних країн кінця XX – поч. XXI ст. за вектором «демократія і тоталітаризм».

Здобувач при виконанні ІНДЗ повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Інституціоналізація зарубіжної політичної науки.
2. Передісторія становлення політичної науки: період Античності.
3. Передісторія становлення політичної науки: період Середньовіччя.
4. Передісторія становлення політичної науки: період Відродження.
5. Звільнення політики і політичної думки від теології і церковної моралі: умови та етапи.
6. Політична наука як самостійна галузь наукового знання та її основні сфери аналізу.
7. Суспільно-політичні парадигми становлення та розвитку політичної науки.
8. Основні соціокультурні парадигми розвитку політичної науки.
9. Порівняльна характеристика інституціоналізації політичної науки у країнах Європи та США.
10. «Нова політична наука для нового світу» як один із засобів соціальних і політичних змін (за Алексисом де Токвілем).
11. Правова школа *Staatslehre* в Німеччині та її основний предмет дослідження.
12. Роботи О. Конта і Г. Гегеля як новий напрямок філософсько-політологічного аналізу сучасності.
13. Легітимізація соціології і політології в Росії
14. Політична наука Великої Британії: основні напрями дослідження та особливості формування.
15. Еліот про неспроможність перетворення політології в точну науку: докази та приклади.
16. Проект К. Джанда «Порівняльний аналіз у партології» та його практичне значення для виборчого процесу.

17. Системне моделювання політики з використанням комп'ютерних технологій як основний напрямок прогнозування американського виборчого процесу.
18. Інституціоналізм та неоінституціоналізм в дослідженнях сучасного світового процесу.
19. Ф. Лібер і Дж. Берджес – засновники системного дослідження політики.
20. Співвідношення принципів відповідальності і співучасті в ліберальній моделі демократії.
21. Демократія і тиранія: співвідношення понять.
22. Репрезентативна демократія і сучасний парламентаризм.
23. Основні риси ліберальної моделі демократії та її прояви у сучасній політичній практиці.
24. Конструювання партій, за Дж. Ла Паломбаром.
25. Бипартизм і мультипартизми (за теорією Мориса Дюверже).
26. Мультипартійні системи: північний та латинські типи.
27. Семиступінчата класифікацію партійних систем (за роботою Дж. Сарторі «Політичні партії та партійні системи»).
28. Індeksi ефективності кількості політичних партій (за роботами Д. Раю, М. Лаакса і Р. Таагепера).
29. Т. Парсонс і його теорія функціональної політичної системи.
30. Теорія політичної системи Д. Трумена.
31. Постструктуралізм у дослідженнях сутності політичних феноменів (М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотар, А. Турен).
32. Постмодернізм як стратегія політичних досліджень кінця XX – XXI століть.
33. Теорія «активізованої громадськості» Ю. Хабермаса.
34. Концепція деліберативної демократії.
35. Неоінституціоналізм і його різновиди.

36. Основні принципи доктрини масового суспільства (за роботами Хосе Ортеги-і-Гассета).
37. «Людина-маса» як істотна загроза правовому суспільству.
38. Гіпердемократія: сутність, основні риси та наслідки.
39. «Реформа – це завжди створення нового порядку» (за Х. Ортегом-і-Гассетом).
40. Неортодоксальні погляди Б. Рассела.
41. Поняття деліберативної демократії як демократії сучасного виміру (за Ю. Габермасом).
42. Вектор розвитку політичного процесу в сучасних країнах Латинської Америки наприкінці ХХ – на початок ХХІ ст.
43. Чинники переходу до демократичних перетворень країн Латинської Америки наприкінці ХХ ст.
44. Умови створення нового світового порядку (за роботами Сепульведа Альмарса).
45. Демократичний капіталізм: сутність, форми та особливості.
46. Шляхи подальшого розвитку сучасних латиноамериканських країн (за роботою Грасиєли Субилсу).
47. Нові ідеологічні моделі розвитку країн Латинської Америки (оберіть і опишіть країну за власним бажанням).
48. Дуалізм демократичних перетворень в країнах Латинської Америки на початок ХХІ ст. (на прикладі конкретної латиноамериканської країни).
49. Розвиток наддержавних ідеологій в азіатських країнах: загальна характеристика.
50. Панісламізм. Панарабізм. Паназіатізм. Загальні риси та особливості.
51. «Синдром із 17 пунктів» Л. Пая: африканський контекст.
52. Поняття «афрократії» та його прояви у сучасному політичному процесі країн Африки.
53. Л. Гевелінг про особливості політичного процесу в сучасних країнах Африки.

54. «Архаїчне управління»: сутність, основні риси та особливості прояву.
55. Роль релігійного фактору у визначенні вектору розвитку країн африканського континенту.
56. «Архаїчне управління» як специфічний тип бюрократичного типу політичної влади.
57. Парадигмальні моделі політичної еволюції: «Традиція» та «сучасність».
58. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства (за роботами З. Баумана).
59. Поліархія та сучасний політичний простір (за роботами Р. Даля).
60. Світова гегемонія, світове панування та світове лідерство (за роботами Бжезинського «Велика шахівниця»).

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0 балів	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти не бере участі в практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильну відповідь на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти виявляє суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому принципові помилки.
	2 бали	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти активно працює на практичному занятті. Відповіді на запитання майже повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання але припускає 1-2 помилки у визначеннях, які сам же виправляє; мають місце деякі недоліки у послідовності, логічності чи аргументованості відповіді, демонструє вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати, проте подекуди може припускатися незначних помилок, показує недостатні знання літературних джерел.

	3 бали	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти активно працює на практичному занятті. Вільно володіє програмним матеріалом, демонструє розуміння та засвоєння матеріалу, набуті навички та вміння самостійно опрацьовувати матеріал, вести пошук необхідної наукової інформації, ставити і розв'язувати наукові проблеми, розмірковувати, робити власні висновки. Вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми, теми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; активно, дуже добре працює в парі/групі/команді; здатний публічно представити матеріал у вигляді презентації, відповідей на запитання тощо. Відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання. .
Самостійна робота	0 балів	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти виконує менше 50% видів практичних завдань і самостійної роботи. Виконання завдань характеризується помилками суттєвого характеру
	1 бал	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти виконує всі види практичних завдань і самостійної роботи. Вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань у стандартних ситуаціях. Самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій. Виконання завдань характеризується повнотою з декількома помилками не суттєвого характеру

	2 бали	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти виконує всі види практичних завдань і самостійної роботи. Вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань. Бездоганно, творчо розв'язує типові, комбіновані й нестандартні задачі різними способами, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат. Вміє самостійно опрацьовувати матеріал, вести пошук необхідної наукової інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її.
ІНДЗ № 1 (доповідь з комп'ютерною презентацією)	0 балів	Доповідь не якісна, тема не розкрита, надана інформація не відповідає тематиці та поставленій задачі, теоретичний аналіз відсутній, автор(ка) не в змозі презентувати матеріал в аудиторії. Презентація не зараховується тому що виконана не самостійно, а є плагіатом або запозичена з мережі Інтернет. Завдання не виконано
	1-4 бали	Презентація виконана самостійно, проте зміст роботи не відповідає плану, інформація не точна або пропущена, відсутні висновки, узагальнення і внутрішня логічна послідовність, тема не розкрита, робота не відповідає необхідному обсягу, її оформлення не відповідає вимогам. Автор(ка) не може презентувати матеріал в аудиторії, доповідь не відображає зміст роботи, більшість відповідей на запитання неточні або неправильні.
	5-8 балів	Презентація виконана самостійно, оформлення загалом відповідає вимогам, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки, без творчих знахідок, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня. Інформація на слайдах надана без покликань. Матеріал фрагментований. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії.

	9-12 балів	Презентація відповідає необхідному обсягу, тема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію. Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція здобувача і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, інколи відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилання на першоджерела. Відповіді на питання в основному правильні але не завжди точні.
	13-16 балів	Презентація відповідає необхідному обсягу, тема розкрита, всі частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження, але має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, мають місце окремі недоліки непринципового характеру. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами, в логічній послідовності проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань, формулювати висновки за темою дослідження. Відповіді на питання в основному правильні але не завжди впевнені.

	17-20 балів	Презентація відповідає необхідному обсягу, має в основі ключові положення, які повністю розкривають тему дослідження. Всі частини презентації пов'язані з метою і завданням дослідження. Подана інформація чітка і зрозуміла. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Дослідження містить достатній і різноманітний масив опрацьованих інформаційних джерел, критичний огляд наукової і навчальної літератури, узагальнення і висновки, які дозволяють чітко визначити авторську позицію. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на запитання правильні, стислі, аргументовані. Оцінка нижче 20 балів обґрунтовується тим, що має місце невелика кількість неточностей у розкритті теоретичних питань або у оформленні.
ІНДЗ № 2 (аналітичний аналіз джерел)	0 балів	Аналітичний аналіз джерел не виконано або виконано не самостійно, скачено з мережі Інтернет.
	1-4 бали	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно. Аналіз відбувається за певною методикою, вибір якої недостатньо обґрунтований, критерії аналізу не зовсім зрозумілі і застосовуються автором з певними неточностями. Обрані методи підпорядковані тематиці дослідження але слабо сприяють розкриттю поставленого питання. Матеріал оформлений із покликаннями на джерела, містить великі цитати з першоджерел, які мають певні огріхи в оформленні. Робота слабо структурована, містить таблиці, показники, які оформлені не за правилами тощо. Висновки загальні, не підкріплені доказовою базою і не відображають авторської позиції з тематики, що досліджується

	5-8 балів	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно. Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, містить чіткі критерії, які раніше авторами розглядалися і застосовувалися, однак мають потенціал і застосовуються автором із чітким зазначенням їх актуальності. Обрані методи підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання. Матеріал оформлений із покликаннями на джерела та містить цитати з першоджерел, які мають певні огріхи в оформленні. Робота добре структурована, містить таблиці, показники тощо. Висновки самостійні, ґрунтовні але не завжди підкріплені доказовою базою. Надані рекомендації та прогностні показники подальшого розвитку явища (процесу) який досліджувався мають певний сумнів, або недостатньо обґрунтовані.
	9-12 балів	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно. Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, містить чіткі критерії, які раніше авторами не розглядалися та не застосовувалися. Обрані методи підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання. Матеріал оформлений із чіткими покликаннями на джерела та не обтяжений довгими цитатами, добре структурований, містить власно розроблені таблиці, показники тощо. Висновки самостійні, ґрунтовні та підкріплені доказовою базою. Але надані рекомендації та власні прогностні показники подальшого розвитку явища (процесу) який досліджувався недостатньо обґрунтовані.

	13-16 балів	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно. Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, містить чіткі критерії, які раніше авторами не розглядалися та не застосовувалися, підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання. Матеріал оформлений із чіткими покликаннями на джерела та не обтяжений довгими цитатами, добре структурований, містить власно розроблені таблиці, показники тощо. Висновки самостійні, ґрунтовні та підкріплені доказовою базою, але надані рекомендації та власні прогностні показники подальшого розвитку явища (процесу) який досліджувався мають певні огріхи в обґрунтовані.
	17-20 балів	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно. Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, містить чіткі критерії, які раніше авторами не розглядалися та не застосовувалися, підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання. Матеріал оформлений із чіткими покликаннями на джерела та не обтяжений довгими цитатами, добре структурований, містить власно розроблені таблиці, показники тощо. Висновки самостійні, ґрунтовні та підкріплені доказовою базою. Надані цікаві рекомендації та власні прогностні показники подальшого розвитку явища (процесу) який досліджувався. Оцінка нижче 20 балів обґрунтовується тим, що має місце невелика кількість неточностей у розкритті теоретичних питань або у оформленні.
Письмова робота	0	Здобувач менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – не достатній рівень знань
	1-2	Здобувач не менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	3-4	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань

	5-6	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань
	7-8	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань
	9-10	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань

Критерії оцінювання підсумкового контролю (заліку)

Для навчальної дисципліни «Зарубіжна політична думка XX-XXI ст.» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку, здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 A)	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні політичні та життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; вміло реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни при виконанні практичних завдань. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується тим, що має місце невелика кількість неточностей у розкритті теоретичних питань навчальної дисципліни, або при вирішенні складних практичних завдань.
Добре	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

(82-89 B)	вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, аргументовано висловлює свої думки, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій, добираючи переконливі аргументи, вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у сфері політики, але припускається несуттєвих помилок. У відповідях та при виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. Має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування.
Добре (74-81 C)	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти добре володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які виправляє після надання консультативної допомоги викладача. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо форм, методів, основних механізмів та технологій прийняття рішень у політичній сфері при заданій зміні вихідних параметрів, але без всебічного аналізу та аргументації. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом. Розуміє зміст професійної діяльності в сфері політики, але додаткові питання щодо можливості використання теоретичних положень у практичній діяльності викликають складності.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти виявляє базові знання: розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. На задовільному рівні володіє термінологією, може аналізувати, порівнювати і робити висновки, але відповіді мало аргументовані, неповно обґрунтовані висновки, допускає ряд серйозних помилок при узагальненні та інтерпретації основних закономірностей, фактів та явищ, зміст окремих питань викладає частково, непослідовно, відповідь виявляє прогалини у знаннях. Виконує завдання із допустимою кількістю грубих помилок. Не виявляє творчості у вирішенні навчально-виховних ситуацій, нестандартні ситуації викликають значні труднощі; здебільшого не має власної позиції.

Задовільно (60-63 E)	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти опанував навчальний матеріал в мінімально допустимому обсязі, передбаченому програмою навчальної дисципліни. Відповіді неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності викладання. При розкритті теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації основних закономірностей. Має практичні навички, достатні для виконання завдань на рівні мінімально допустимих вимог. При вирішенні завдань виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але не розуміє достатньою мірою мету роботи, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок. Виконує завдання зі значною кількістю грубих помилок.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти недостатньо володіє початковим матеріалом (менше, ніж половина обсягу навчального матеріалу), знання фрагментарні, під час відповіді припускається суттєвих помилок, не може викласти зміст основних положень, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, принципові помилки в ході виконання завдань, не може самостійно виконати роботу. Здобувач демонструє недостатній рівень сформованості компетентностей за заданими стандартами по деяких складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність їх доопрацювання та повторного складання контрольних заходів.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти не володіє навчальним матеріалом передбачений програмою навчальної дисципліни, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, не усвідомлює мету вивчення дисципліни, відсутні практичні уміння та навички, не вміє орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, більшість навчальних завдань не виконано. Здобувач демонструє повну не сформованість компетентностей за заданими стандартами по всіх складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність повторного вивчення курсу.

Розподіл балів, які отримують здобувачі третього (освітньо-

наукового) рівня вищої освіти за результатами поточного і підсумкового контролю (залік)

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, письмова робота)			ІНДЗ № 1	ІНДЗ № 2	Сума
Теми	Бали	Разом	0–14	0–14	0–100
Тема 1	0–8	0–72			
Тема 2	0–8				
Тема 3	0–8				
Теми 4, 5	0–8				
Тема 6	0–8				
Тема 7	0–8				
Тема 8	0–8				
Тема 9	0–8				
Тема 10	0–8				

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. / пер. з англ. Т. Цимбал. Київ : Наш Формат, 2020. 448 с.
2. Гелен Плакроуз, Джеймс Ліндсей. Цинічні теорії про гендер, расу та ідентичність. І чому вони згубні для нас усіх. / пер. з англ. О. Панич. Київ : Наш Формат, 2022. 368 с.
3. Джейсон Стенлі. Як діє фашизм. Політика "ми" та "вони". / пер. з англ. Я. Войтко. . Київ : КМ-Букс, 2024. 200 с.
4. Історія політичної думки : підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н.М. Хоми. 2-е вид., перероб. і доп. Львів: Новий Світ–2000, 2020. Т. 2 : XX – початок XXI ст. 598 с.
5. Історія політичної думки : підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ–2000, 2020. 1000 с.
6. Клаус Байме. Політичні теорії сучасності. / пер. з англ. М. Д. Култаєвої та М. І. Бойченко. Київ : Стилос, 2024. 396 с.
7. Луук ван Міделлаар. Нова політика Європи: десять років політичних криз / пер. з англ. О. Панич. Київ : Дух і Літера, 2021. 408 с.
8. Ніл Фергюсон. Приреченість: політика і катастрофи. / пер. з англ. К. Диса. Київ : Наш Формат, 2022. 496 с.
9. Політична думка XX-початку XXI століть: Методичний і доктринальний підходи у 2 т. Львів : Новий Світ – 2000, 2024. том 1. Методологічний підхід / за заг. ред. Н. Хоми. 516 с.
10. Роджер Скрутон. Консерватизм. Запрошення до великої традиції. / пер. з англ. К. Диса. Київ : Наш Формат, 2022. 176 с.
11. Фукіяма Френсіс. Лібералізм і його протиріччя. / пер. з англ. К. Диса. Київ : Наш Формат, 2023. 152 с.

Допоміжна

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузкий коридор. Держави, суспільства і доля свободи / пер. з англ. Г. Шпака. Київ : Наш формат, 2020. 520 с.
Джон Лок. Два трактати про правління. Київ : Наш Формат, 2022. 312 с.
Іванишин П. Феномен неолібералізму: ідеологічні сенси. Київ : Крила, 2023. 272 с.
2. Луїджі Ейнауді. Роздуми про Європу. Вибрані статті про суспільство, економіку й політику. Київ : Лабораторія, 2024. 312 с.
3. Мустафін О. Злам : кризи політичних режимів. Київ : Віват, 2021. 288 с.
4. Наумкіна С. М., Каменчук Т. О. Сучасний світопорядок в системі політичних відносин. *Політикус: науковий журнал*. 2023. Вип 1. С. 37-41.

5. Naumkina Svitlana. Changes priorities in the concepts of regional policy and tools for its implementation on the path to European integration. Політикус. 2022. Спецвипуск. С. 85-90.
6. Наумкіна С.М. ЄС як середовище конфліктів: аналіз основних ліній розлому в інтересах держав-учасниць. *Політичні конфлікти і кризи в сучасній Україні та світі: практична реалізація врегулювання: монографія* /за заг. ред. Г. П. Щедрової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 160 с. С 44-66.
7. Наумкіна С.М. Визначення неформальних інститутів політики з позиції неоінституціоналізму. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. №31. С. 219-222.
8. Naumkina Svitlana. Cultural Paradigm in the Educational Space of Society. Modern vectors of science and education development in China and Ukraine. Odesa, Ukraine – Harbin, the People’s Republic of China, 2021. P. 99–103.
9. Prepotenska, M., Pronoza, I., Naumkina, S., Khlivniuk, T., Marmilova, O., & Patlaichuk, O. (2022). Totalitarian and Democratic Rhetoric as an Indicator of the Relations of Power in the Contemporary Information Society. *Postmodern Openings*, 2022. 13 (1 Sup1). P. 350-376. URL: <https://doi.org/10.18662/po/13.1Sup1/431> Web of Science.
10. Svitlana Naumkina, Oleksii Kokoriev, Svitlana Dmytrashko. Public Diplomacy as a Tool for Settlement of International Social and Economic Disputes *Baltic Journal of Ecoeconomic Studies*. Vol. 9 No 5 (2023). June. P. 176–186. WEB of SIENCE. <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/issue/archive>
11. Ростецька С. І. Регіональна ідентичність і національна держава: політика неприйняття та пошук компромісів у політичному просторі сучасної Європи : монографія. Одеса: Олді+. 2021. 313 с.
12. Ювал Ной Харарі. 21 урок для 21 століття / переклад з англ. Олександр Дем'янчук. Київ : BookChef, 2022. 416 с.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України – Верховна Рада. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Сайт Національної Парламентської бібліотеки України URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
5. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАНУ України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/>
6. Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень URL:

<http://www.ucipr.kiev.ua/>

7. Сайт Українського центру політичного менеджменту URL:
<http://www.politik.org.ua/>
8. Сайт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій наводить місячний економічний моніторинг України, моніторинг інфраструктури України, наукові матеріали, книги. URL:
<http://www.ier.com.ua>